

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۵۱): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۷۴۹

کد موضوعی: ۲۷۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۵۱): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه آموزش عالی)

تهیه و تدوین کنندگان: حسین نصیری، هادی یوسفی، یوسف زراعت کیش

ناظر علمی: موسی بیات

اظهاری نظر کننده: روح‌اله مکارم

ویراستار ادبی: طاهره سیدمحمد

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه ۱۴۰۲

۲. آموزش عالی

۳. تحقیقات

۴. فناوری

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۱/۱۱

به نام خدا

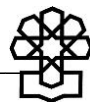
فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	خلاصه مدیریتی.....
۳	رویکرد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی و تحقیقات.....
۵	۱. بررسی تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.....
۶	۲. اعتبارات «امور آموزش و پژوهش».....
۷	۱-۲. بررسی اعتبارات فصل آموزش در «امور آموزش و پژوهش».....
۷	۲-۲. بررسی اعتبارات فصول پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای و فصل تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش».....
۹	۳. توزیع کل اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری.....
۱۲	۴. سهم اعتبارات پژوهشی و فناوری از تولید ناخالص داخلی (GDP).....
۱۳	جمع‌بندی.....
۱۴	پیشنهادها.....
۲۱	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

۷	نمودار ۱. سهم فصول مختلف از امور آموزش و پژوهش.....
۸	جدول ۱. «امور آموزش و پژوهش» و توزیع اعتبارات و سهم فصل آموزش عالی و پژوهش‌های پایه و توسعه‌ای از «امور آموزش و پژوهش».....
۹	جدول ۲. اعتبارات کلان حوزه آموزش، تحقیقات و فناوری و سهم آن از مصارف بودجه عمومی دولت و مصارف بودجه کل کشور با احتساب ردیف‌های متفرقه.....
۱۰	نمودار ۲. اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری به تفکیک نوع مصرف در لایحه بودجه ۱۴۰۲ (با احتساب ردیف‌های متفرقه).....
۱۱	نمودار ۳. اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به تفکیک نوع مصرف (با احتساب ردیف‌های متفرقه).....
۱۲	نمودار ۴. اعتبارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به تفکیک هزینه‌ای، اختصاصی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.....
۱۳	جدول ۳. اعتبارات پژوهشی و فناوری در لایحه بودجه ۱۴۰۲.....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۵۱): حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

چکیده

در این گزارش احکام مرتبط با حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در تبصره‌ها، اعتبارات فصل آموزش عالی و فصول مرتبط به تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه و اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی و پژوهش شامل وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری و جهاد دانشگاهی بررسی شده است. مهم‌ترین احکام تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی و تحقیقات معطوف به پژوهش‌های مسئله‌محور (بندهای «د» و «ج» تبصره «۹»)، هزینه تحصیلی دانشجویان ایثارگر و خانواده آنها (بندهای «ی» و «م» تبصره «۹») و اجازه به دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی و پژوهشی برای اخذ تسهیلات بانکی جهت تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود با اولویت خوابگاه‌های دانشجویان متأهلین (بند «الف» تبصره «۹») بوده است. اعتبارات فصل آموزش عالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۳۵ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ رشد نشان می‌دهد. مجموع اعتبارات فصول پژوهشی در امور ۱۰ گانه (مجموع اعتبارات تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه و پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای) بالغ بر ۲۸ هزار و ۴۲۴ میلیارد تومان برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، حدود ۲۰ درصد رشد داشته است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده برای دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با احتساب اعتبارات ردیف‌های متفرقه بالغ بر ۹۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. رشد ۳۵ درصدی فصل آموزش عالی که از رشد مصارف بودجه عمومی دولت (۴۱/۶۸ درصد) نیز کمتر است نشان می‌دهد دانشگاه‌های کشور به خصوص دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حفظ وضع موجود و در بخش‌های پژوهش، فرهنگ و رفاه دانشجویی با مشکل مواجه خواهند شد.

خلاصه مدیریتی

۱. اعتبارات فصل آموزش عالی و فصول مرتبط با پژوهش

اعتبارات فصل آموزش عالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۷۶ هزار و ۹۰۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که حدود ۳۵ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ رشد نشان می‌دهد. سهم این اعتبارات از «مصارف بودجه عمومی دولت» و از «مصارف بودجه کل کشور» به ترتیب حدود ۳/۵۵ و ۱/۵ درصد است. همچنین حدود ۷۸ درصد از اعتبارات «فصل آموزش عالی» هزینه‌ای عمومی (۵۹ هزار و ۸۴۳ میلیارد تومان)، ۱۵ درصد اختصاصی (۱۱ هزار و ۸۱۰ میلیارد تومان) و ۷ درصد تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (۵ هزار و ۲۴۰ میلیارد تومان) در نظر گرفته شده است.

علاوه بر مطالب فوق، مجموع اعتبارات فصول پژوهش (پایه‌ای، توسعه‌ای و تحقیق و توسعه) در «امور آموزش و پژوهش» نزدیک به ۱۷ هزار و ۶۲۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (حدود ۱۳ هزار و ۶۴ میلیارد تومان) حدود ۳۵ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین، مجموع اعتبارات فصول پژوهشی در امور ۱۰ گانه (مجموع اعتبارات تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه و پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای) بالغ بر ۲۸ هزار و ۴۲۴ میلیارد تومان برآورد شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، حدود ۲۰ درصد رشد داشته است.

۲. نگاهی کلی به اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن، معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری و جهاد دانشگاهی دستگاه‌های اصلی این حوزه می‌باشند.

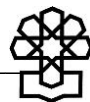
در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده برای دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با احتساب اعتبارات ردیف‌های متفرقه بالغ بر ۹۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است.

در این لایحه اعتبارات پیش‌بینی شده برای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به آن با احتساب ردیف‌های متفرقه^۱ بالغ بر ۵۵ هزار و ۵۷۸ میلیارد تومان که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ بالغ بر ۲۸ درصد رشد داشته است. با این حساب به‌ازای هر دانشجوی وزارت علوم (با احتساب دانشجویان دانشگاه پیام نور و فنی‌وحرفه‌ای) حدود ۴۳ میلیون تومان اختصاص داده شده است (تعداد دانشجویان ۱ میلیون و ۲۹۰ هزار نفر).

اعتبارات حوزه آموزش و پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی وابسته آن حدود ۲۹ هزار و ۴۳ میلیارد تومان برآورد شده است. یعنی به‌ازای هر دانشجوی این وزارتخانه بالغ بر ۱۳۳ میلیون تومان اختصاص داده شده است (تعداد دانشجویان حدود ۲۱۷ هزار و ۴۷۵ نفر). همچنین، اعتبارات معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری با احتساب ردیف‌های متفرقه مرتبط (۲۰۰ میلیارد تومان) حدود ۴ هزار و ۳۶۵ میلیارد تومان برآورد شده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ حدود ۲۶ درصد رشد داشته است. این اعتبارات برای جهاد دانشگاهی ۱ هزار و ۲۹۵ میلیارد تومان برآورد شده است.

۳. تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، در دو تبصره و ۷ بند به موضوعات مرتبط با حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری پرداخته شده است. در تبصره‌ها و بندهای مذکور، اهم احکام مرتبط در رابطه با موضوعاتی از قبیل تعهد بازپرداخت تسهیلات مالی خارجی مربوط به تجهیزات کارگاهی مراکز فنی‌وحرفه‌ای و آزمایشگاهی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های دولتی و آزمایشگاه‌های دولتی مستقر در پارک‌های علم و فناوری (بند «ب» تبصره «۳»)، اجازه به دانشگاه‌ها، مؤسسات

آموزشی و پژوهشی و پارک‌های علم و فناوری برای اخذ تسهیلات از بانک‌ها جهت تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (بند «الف» تبصره «۹»)، اختصاص منابع حاصل از بازپرداخت وام‌های شهریه دانشجویی به صندوق رفاه دانشجویان برای پرداخت‌های رفاهی دانشجویی و تأمین مازاد هزینه تحصیلی دانشجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور (بند «ب» تبصره «۹»)، اختصاص یک درصد (۱٪) از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص‌یافته به استثنای فصول (۱، ۴ و ۶) دستگاه‌های اجرایی به امور پژوهشی (بند «ج» تبصره «۹»)، الزام شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به مصرف شصت درصد (۶۰٪) هزینه امور پژوهشی خود از طریق انعقاد توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی (بند «د» تبصره «۹»)، تکلیف دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی شهریه‌بگیر به ارائه خدمات به مشمولان ماده (۶۶) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران با وجود عدم پرداخت هزینه شهریه (بند «ی» تبصره «۹») و در نهایت اصلاح ماده (۶۶) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران با سه اصلاح شامل محدود کردن پرداخت شهریه به دانشجویان مشمول این ماده تا یک مقطع تحصیلی، حذف شرط جانبازان بالای ۲۵ درصد و مشروط نمودن پرداخت شهریه دانشجویانی که صرفاً از طریق آزمون سراسری در دانشگاه پذیرش می‌شوند (بند «م» تبصره «۹»). همه بندهای فوق به غیر از بند «م» تبصره «۹» در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ آمده است.

بررسی بندهای فوق، حکایت از فقدان سیاست و اراده دولت در توجه به اعتبارات و زیرساخت‌های پژوهشی از جمله تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دارد. در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور در راستای اجرای بند «ج» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مغفول مانده است. همچنین، یکی از مهم‌ترین احکام مندرج در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بند «د» تبصره «۹» با موضوع تکلیف «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» به مصرف ۶۰ درصد از اعتبارات امور پژوهشی در راستای حل مسائل و مشکلات خود از طریق توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و جهاد دانشگاهی است که می‌تواند منشأ اثرات مثبت بسیاری نظیر ارتباط دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با صنعت و بازار، کمک به ایجاد درآمد برای دانشجویان و پژوهشگران و غیره باشد.

رویکرد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی و تحقیقات

۱. بخش اعتبارات فصل آموزش عالی

رشد حدود ۳۵ درصدی اعتبارات فصل آموزش عالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ از رشد «مصارف بودجه عمومی دولت» (۴۲/۳۱ درصد) کمتر است. این اعتبارات تنها جبران‌کننده بخشی از تورم پیش رو است و دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی و پژوهشی در سال ۱۴۰۲ مانند سال ۱۴۰۱ در چهار حوزه رفاه دانشجویی، پژوهش، عمرانی (بازسازی بناهای فرسوده) و خدمات فرهنگی با مشکل مواجه خواهند شد.

۲. رویکرد دولت در آموزش عالی پزشکی و پیراپزشکی و غیر پزشکی

مجموع اعتبارات برآورد شده حوزه آموزش پزشکی و پیراپزشکی (در ردیف‌های ذیل اعتبارات وزارت بهداشت آمده است) به‌ازای هر دانشجو حدود ۱۳۳ میلیون تومان است که مثبت ارزیابی می‌شود. اعتبارات وزارت علوم و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی وابسته به آن به‌ازای هر دانشجو به‌طور میانگین حدود ۴۳ میلیون تومان است. این امر نشان می‌دهد توجه دولت در آموزش عالی کشور به سمت آموزش پزشکی و پیراپزشکی است. بنابراین، انتظار می‌رود دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی در آموزش و پژوهش از کارآمدی بالایی برخوردار باشد. همچنین، با توجه به اینکه نقش فرهنگی و اجتماعی دانشگاه برای کشور حیاتی است و اغلب دانشجویان کشور در رشته‌های غیر پزشکی تحصیل می‌کنند لازم است تقویت این بخش نیز در اولویت دولت قرار گیرد. لازم به ذکر است که در شرایط اقتصادی فعلی تولید و اقتصاد دانش‌بنیان از اصلی‌ترین مسیرهای ارتقای شرایط اقتصادی کشور است که بدون توجه و تقویت دانشگاه‌های کشور میسر نیست.

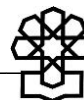
در حوزه رفاه دانشجویان نیز توجه دولت به سمت دانشگاه‌های علوم پزشکی مطلوب ارزیابی می‌شود. اعتبارات صندوق رفاه دانشجویان وزارت بهداشت حدود ۸۰۰ میلیارد تومان برآورد می‌شود که سهم هر دانشجوی دانشگاه‌های علوم پزشکی از این اعتبارات حدود ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان است. در دانشگاه‌های وابسته به وزارت عتف و بخش غیردولتی میزان اعتبارات پیش‌بینی شده برای خدمات رفاهی و تسهیلات ویژه دانشجویان نامطلوب ارزیابی می‌شود. توضیح بیشتر اینکه میزان اعتبارات صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم که تقریباً به همه دانشجویان کشور در دو بخش دولتی و غیر دولتی خدمات ارائه می‌دهد نزدیک به ۱۲۰۰ میلیارد تومان برآورد می‌شود که سرانه هر دانشجو از این اعتبارات تنها حدود ۳۸۰ هزار تومان است. اگر این اعتبارات تنها برای دانشجویان دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم محاسبه شود، سرانه هر دانشجو حدود ۸۰۰ هزار تومان برآورد می‌شود. به‌نظر می‌رسد اعتبارات صندوق رفاه کفاف تأمین شهریه و خوابگاه برای بسیاری از دانشجویان نیازمند را ندهد. همچنین، علی‌رغم اینکه در ماده (۸) قانون جوانی جمعیت مصوب ۱۴۰۰/۸/۱۹ صندوق‌های رفاه دانشجویان مکلف شده‌اند تا حداقل ۵۰ درصد (۵۰٪) ودیعه مسکن دانشجویان را پرداخت نمایند، دولت هیچ‌گونه تدبیری برای تحقق حکم فوق در لایحه بودجه نیندیشیده است.

۳. رویکرد دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه پژوهش

الف) تبصره‌ها

بررسی تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری نشان از فقدان رویکرد تحولی و خلاقیت در این تبصره‌ها دارد. از دیگر نکات موجود در تبصره‌ها کم‌توجهی به پژوهش‌های تقاضامحور و تکمیل و تجهیز آزمایشگاه‌های تحقیقاتی است. هرچند دولت در برخی از این تبصره‌ها به پژوهش‌های مبتنی بر مسئله توجه داشته، اما این بی‌توجهی را می‌توان به‌وضوح در عدم ارائه تبصره‌ای در راستای اجرای بند «ج» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور، مشاهده نمود.

جهت‌گیری هزینه‌کرد بخشی از منابع پژوهشی (۶۰ درصد) «بانک‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به

دولت» در قالب طرح (پروژه)های کاربردی، عناوین پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی، طرح (پروژه)های پسادکتری و طرح (پروژه)های تحقیقاتی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی، موضوع بند «د» تبصره «۹» از نقاط مثبت تبصره هاست. اما، سهم هزینه امور پژوهشی این دستگاه‌ها که بالغ بر ۱ هزار و ۸۰ میلیارد تومان است، تنها حدود ۰/۰۳۴ درصد (سی‌وچهار هزارم درصد) از کل بودجه آنها (حدود ۳ هزار و ۹۸ همت) است. اما انتظار بر این است که حداقل یک درصد از بودجه آنها یعنی حدود ۳۰۰۰ میلیارد تومان باشد. این امر نشان‌دهنده عدم اراده دولت در مشارکت دادن «بانک‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» در ایفای نقش تأثیرگذار برای بالا بردن سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی (GDP) است که در اسناد بالادستی بر آن تأکید شده است.

ب) فصول پژوهش در امور ۱۰گانه

بررسی اعتبارات فصول پژوهش («تحقیق و توسعه» پایه‌ای، توسعه‌ای) در امور ۱۰گانه که حدود ۲۹ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است، حکایت از افزایش حدود ۲۰ درصدی اعتبارات این فصول در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارد. چنین رشدی نمی‌تواند مشکلات مؤسسات پژوهشی کشور مانند کمبود تجهیزات آزمایشگاهی و سایر اقلام مورد نیاز پژوهش را مرتفع نماید. شایان ذکر است سهم مجموع اعتبارات پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۰/۳۳ درصد برآورد شده است. باید توجه داشت این میزان از سهم پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی با اهداف سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه جامع علمی کشور بسیار فاصله دارد.

۱. بررسی تبصره‌های ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ دارای بیست (۲۰) تبصره است که در برخی از آنها به موضوعات مربوط به آموزش عالی و تحقیقات پرداخته شده است. از این‌رو در این بخش به بررسی این تبصره‌ها، بندها و جزءهای مرتبط پرداخته شده و پیشنهادهایی نیز در خصوص حذف، اصلاح یا الحاق جزء یا بندهایی ارائه می‌شود.

یکی از مهم‌ترین مواد قانونی مغفول در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، بند «ج» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه با موضوع حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور است. این بند در صورت تحقق می‌توانست تأثیرات مثبتی در حوزه تحقیقات دانشگاهی داشته باشد که از جمله آنها می‌توان کمک به ارتباط دانشگاه‌ها با صنعت و بازار و سوق دادن پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی به سمت حل مسائل کشور را نام برد. این بند به دلیل عدم پیش‌بینی آیین‌نامه اجرایی در قوانین بودجه سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱، فاقد عملکرد بوده است. اما احیای این بند و اراده برای تحقق آن توصیه می‌شود. تبصره مهم دیگری که در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حذف شده «ممنوعیت کاهش اعتبارات برنامه‌های پژوهشی توسط دستگاه‌های اجرایی» است.

مهم‌ترین احکام تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه آموزش عالی و تحقیقات معطوف به پژوهش‌های مسئله‌محور (بندهای «د» و «ج» تبصره «۹»)، هزینه تحصیلی دانشجویان ایثارگر و خانواده آنها (بندهای «ی» و «م» تبصره «۹») و اجازه به دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی و پژوهشی برای اخذ تسهیلات بانکی جهت تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود با اولویت خوابگاه‌های دانشجویان متأهلین (بند «الف» تبصره «۹») بوده است.

بند «د» تبصره «۹» با موضوع تکلیف «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» به مصرف ۶۰ درصد از اعتبارات امور پژوهشی در راستای حل مسائل و مشکلات خود از طریق توافقنامه با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و جهاد دانشگاهی در قالب مندرج در همین بند به طور بالقوه می‌تواند به‌عنوان یکی از اثربخش‌ترین تبصره‌های موجود در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ معرفی شود. دلایل این موضوع کمک این بند به ارتباط دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با صنعت و بازار، کمک به ایجاد درآمد برای دانشجویان و پژوهشگران، آشنایی دانشگاه‌ها با مسائل صنعت کشور، کمک به بومی شدن صنعت و فناوری و کمک به پویایی تحقیقات در دانشگاه‌هاست که تصویب این بند مورد پیشنهاد است.

بند «م» تبصره «۹» درخصوص اصلاح ماده (۶۶) «قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران» با موضوع تکلیف «بنیاد شهید و امور ایثارگران» به پرداخت شهریه تحصیلی ایثارگران و خانواده‌های آنان است. در این بند سه تغییر اساسی در این ماده پیشنهاد شده است:

۱. حذف همسر و فرزندان جانبازان از دامنه شمول این حکم (ماده (۶۶))

۲. محدود نمودن پرداخت شهریه به یک مقطع تحصیلی

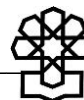
۳. شرط ورود به دانشگاه از طریق آزمون سراسری

تغییرات ماده (۶۶) به‌گونه‌ای است که با وجود اینکه شرط جانبازی بالای ۲۵ درصد از متن قانون حذف شده و این امر باعث گسترش دامنه شمول قانون شده است، اما از سویی دیگر همسر و فرزندان جانبازان از دامنه شمول این حکم حذف شده‌اند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود عبارت «جانبازان و همسر و فرزندان آنها» بعد از عبارت «همسر و فرزندان شهدا» در بند «م» تبصره «۹» اضافه شود. علاوه بر این، محدود نمودن پرداخت شهریه از طریق آزمون سراسری به‌نوعی موجب کاهش دامنه شمول قانون به دانشجویان با کیفیت علمی بالاتر خواهد شد که مورد تأیید است.

۲. اعتبارات «امور آموزش و پژوهش»

در لوایح و قوانین بودجه سالیانه «امور آموزش و پژوهش» در برگیرنده فصول مهم این حوزه شامل فصل آموزش عالی، آموزش و پرورش عمومی، فصل فنی و حرفه‌ای و سه فصل پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای و تحقیق و توسعه است. نسبت اعتبارات این امور و فصول ذیل آن به مصارف بودجه عمومی دولت می‌تواند شاخص مناسبی برای سنجش میزان توجه دولت به این امور و فصول مرتبط باشد. مجموع مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۲ میلیون و ۱۶۴ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (۱ میلیون و ۵۲۷ هزار و ۳۷۱ میلیارد تومان) از رشد ۴۱/۶۸ درصدی برخوردار شده است.

اعتبارات «امور آموزش و پژوهش» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۲۹۴ هزار و ۷۲۹ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (حدود ۱۹۵ هزار و ۲۹۶ میلیارد تومان)، حدود ۵۰/۹۱ درصد رشد نشان می‌دهد. سهم این اعتبارات از «مصارف بودجه عمومی دولت» حدود ۱۳/۶۲ درصد و بالغ بر

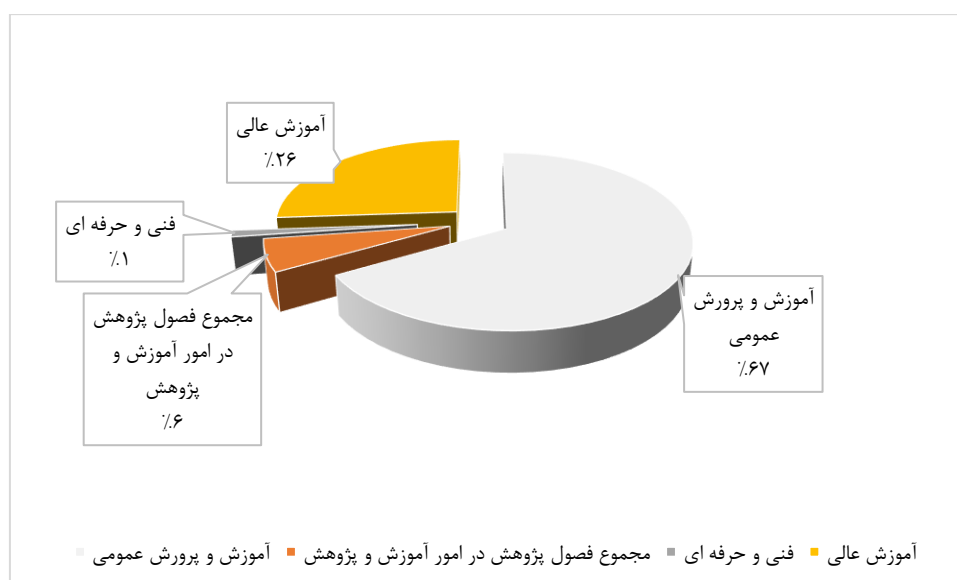
۵/۷۷ درصد از مصارف بودجه کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ را تشکیل می‌دهد.

جزئیات مربوط به سهم هر کدام از فصول آموزش عالی، پژوهش‌های پایه، پژوهش‌های توسعه‌ای، تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش» و فصول تحقیق و توسعه در سایر امور ۱۰ گانه، به شرح جدول ۱، آمده است.

۱-۲. بررسی اعتبارات فصل آموزش در «امور آموزش و پژوهش»

اعتبارات فصل آموزش عالی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۷۷ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که حدود ۳۵/۸۴ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ رشد نشان می‌دهد. سهم فصل آموزش عالی از «امور آموزش و پژوهش» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۲۶ درصد (۰/۲۶) پیش‌بینی شده است. همچنین، رشد اعتبارات «امور آموزش و پژوهش» ۵۰/۹۱ درصد بوده است. (جدول ۱)

نمودار ۱. سهم فصول مختلف از امور آموزش و پژوهش

از زاویه‌ای دیگر حدود ۷۸ درصد از اعتبارات «فصل آموزش عالی» هزینه عمومی، ۱۵ درصد اختصاصی و ۷ درصد تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در نظر گرفته شده که مانند قانون سال ۱۴۰۱ بوده و تفاوتی نکرده است.

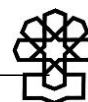
۲-۲. بررسی اعتبارات فصول پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای و فصل تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش»

مجموع اعتبارات فصول پژوهش (پایه‌ای، توسعه‌ای و تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش») نزدیک به ۱۷ هزار و ۶۲۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (حدود ۱۳ هزار و ۶۴ میلیارد تومان) ۳۴/۹۳ درصد رشد نشان می‌دهد. همچنین مجموع اعتبارات فصول پژوهشی تنها حدود ۶ درصد (۵/۹۸٪) از اعتبارات «امور آموزش و پژوهش» را شامل می‌شود. به‌طور کلی می‌توان گفت توجه دولت به پژوهش در مقابل آموزش همچون سال‌های گذشته بسیار ناچیز است.

جدول ۱. «امور آموزش و پژوهش» و توزیع اعتبارات و سهم فصل آموزش عالی و پژوهش‌های پایه و توسعه‌ای از «امور آموزش و پژوهش»

(میلیون ریال)

ردیف	عنوان	قانون بودجه سال ۱۴۰۱	لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	درصد رشد	سهم از مامور آموزش و پژوهش» (درصد)	سهم از مجموع امور ۱۰گانه (درصد)	سهم از مصارف بودجه عمومی دولت
۱	فصل آموزش عالی	۵۶۶۱۴۹۹۹۵	۷۶۹۰۸۰۰۲۳	۳۵.۸۴	۲۶/۰۹	۴/۹۴	۳/۵۵
۲	فصل پژوهش‌های پایه	۴۷۹۸۷۶۰۲	۴۱۱۸۷۱۱۷	-۱۴.۱۷	۱/۴۰	۰/۲۶	۰/۱۹
۳	فصل پژوهش‌های توسعه‌ای	۸۱۱۹۹۱۷۳	۱۳۳۴۶۵۳۶۶	۶۴.۳۶	۴/۵۳	۰/۸۶	۰/۶۲
۴	فصل تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش»	۱۴۵۷۳۸۲	۱۶۲۸۸۳۲	۱۱.۷۶	۰/۰۶	۰/۰۱	۰/۰۱
۵	مجموع فصول پژوهش (پایه‌ای، توسعه‌ای و تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش»)	۱۳۰۶۴۴۱۵۷	۱۷۶۲۸۱۳۱۵	۳۴.۹۳	۵/۹۸	۱/۱۳	۰/۸۱
۶	فصول پژوهش در امور ۱۰گانه (همه فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰گانه، فصول پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای در «امور آموزش و پژوهش»)	۲۳۸۷۷۰۸۸۲	۲۸۷۴۲۴۴۲۸	۲۰.۳۸	۹/۷۵	۱/۸۵	۱/۳۳
۷	«امور آموزش و پژوهش»	۱۹۵۲۹۶۲۶۳۰	۲۹۴۷۲۹۷۱۵۲	۵۰.۹۱	۱۰۰/۰۰	۱۸/۹۲	۱۳/۶۲
۸	مجموع اعتبارات امور ۱۰گانه	۱۵,۴۷۳,۷۳۱,۳۳۴	۱۵,۵۷۶,۸۴۵,۳۸۴	۰.۶۷	-	۱۰۰	۷۱/۹۸
۹	مصارف بودجه عمومی دولت	۱۵,۲۷۳,۷۱۴,۶۱۳	۲۱,۶۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۱.۶۸	-	-	۱۰۰

۳. توزیع کل اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اعتبارات دستگاهی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در ذیل عنوان دستگاه اصلی پیش‌بینی شده است. این دستگاه‌ها شامل وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری (شامل دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و جهاد دانشگاهی است. در این بخش به بررسی اعتبارات پیش‌بینی شده سه دستگاه فوق پرداخته می‌شود.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده برای دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری با احتساب اعتبارات ردیف‌های متفرقه بالغ بر ۹۰ هزار و ۲۸۱ میلیارد تومان برآورد شده است. در این لایحه اعتبارات پیش‌بینی شده برای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به آن با احتساب ردیف‌های متفرقه^۱ بالغ بر ۵۵ هزار و ۵۷۸ میلیارد تومان، برای مجموع دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و اعتبارات ستادی این حوزه حدود ۲۹ هزار و ۴۳ میلیارد تومان، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری با احتساب ردیف‌های متفرقه مرتبط (۲۰۰ میلیارد تومان) حدود ۴ هزار و ۳۶۵ میلیارد تومان و برای جهاد دانشگاهی یک هزار و ۲۹۵ میلیارد تومان برآورد شده است. این مهم نشان‌دهنده این است که اعتبارات جهاد دانشگاهی در بین دستگاه‌های متولی علم و فناوری کشور از کمترین رشد برخوردار بوده است. (جدول ۲)

جدول ۲. اعتبارات کلان حوزه آموزش، تحقیقات و فناوری و سهم آن از مصارف بودجه عمومی

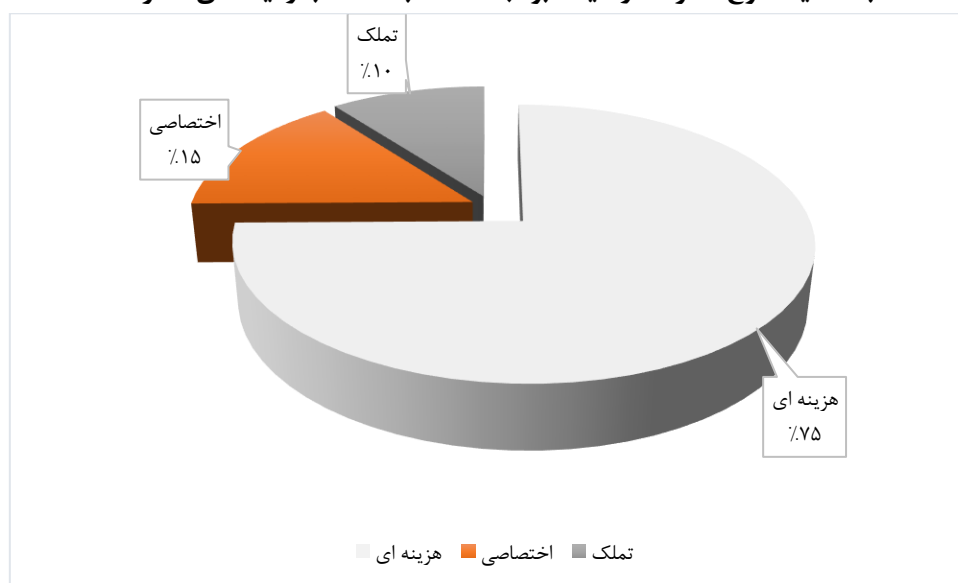
دولت و مصارف بودجه کل کشور با احتساب ردیف‌های متفرقه

عنوان	اعتبارات (میلیارد تومان)		رشد (درصد)	سهم از مصارف بودجه عمومی دولت در لایحه ۱۴۰۲ (درصد)	سهم از مصارف بودجه کل کشور در لایحه ۱۴۰۲ (درصد)
	قانون ۱۴۰۱	لایحه ۱۴۰۲			
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به آن	۴۰,۳۷۵	۵۵,۵۷۸	۲۸/۸۱	۲/۵۷	۱/۰۹
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به آن (برنامه‌های آموزشی، پژوهش، رفاهی، فرهنگی و ورزشی)	*	۲۹,۰۴۳	*	۱/۳۴	۰/۵۷
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری	۲,۹۱۶	۴,۳۶۵	۲۶/۷۱	۰/۲	۰/۰۸۷
جهاد دانشگاهی	۱,۱۹۴	۱,۲۹۵	۱/۶۷	۰/۰۶	۰/۰۲۵
مجموع دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری، جهاد دانشگاهی)	*	۹۰,۲۸۱	*	۴/۱۷	۱/۷۷
فصل آموزش عالی	۵۶,۶۱۴	۷۶,۹۰۸	۳۵/۸۵	۳/۵۵	۱/۵
مصارف بودجه عمومی دولت	۱,۵۲۷,۳۷۱	۲,۱۶۴,۰۰۰	۴۱/۶۸	۱۰۰	۴۲/۳۵
بودجه کل کشور	۳,۶۵۳,۲۰۲	۵,۱۰۹,۰۰۰	۳۹/۸۵	-	۱۰۰

* به دلیل عدم ارائه بودجه به تفکیک برنامه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و عدم امکان محاسبه برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و... امکان محاسبه اعتبارات مرتبط با وزارت بهداشت و مؤسسات وابسته برای قانون ۱۴۰۱ نبوده است.

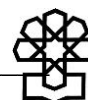
بررسی مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست‌جمهوری و جهاد دانشگاهی) نشان می‌دهد، بالغ بر ۶۷ هزار و ۶۳۱ میلیارد تومان (حدود ۷۵ درصد) مربوط به اعتبارات هزینه‌ای، حدود ۹ هزار و ۳۳۷ میلیارد تومان (حدود ۱۰ درصد) مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بالغ بر ۱۳ هزار و ۴۳۳ میلیارد تومان (حدود ۱۵ درصد) به‌عنوان اعتبارات اختصاصی پیش‌بینی شده است. مجموع اعتبارات برای دستگاه‌های اصلی این بخش به تفکیک نوع مصرف در نمودار ۲ ارائه شده است.

نمودار ۲. اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری
به تفکیک نوع مصرف در لایحه بودجه ۱۴۰۲ (با احتساب ردیف‌های متفرقه)

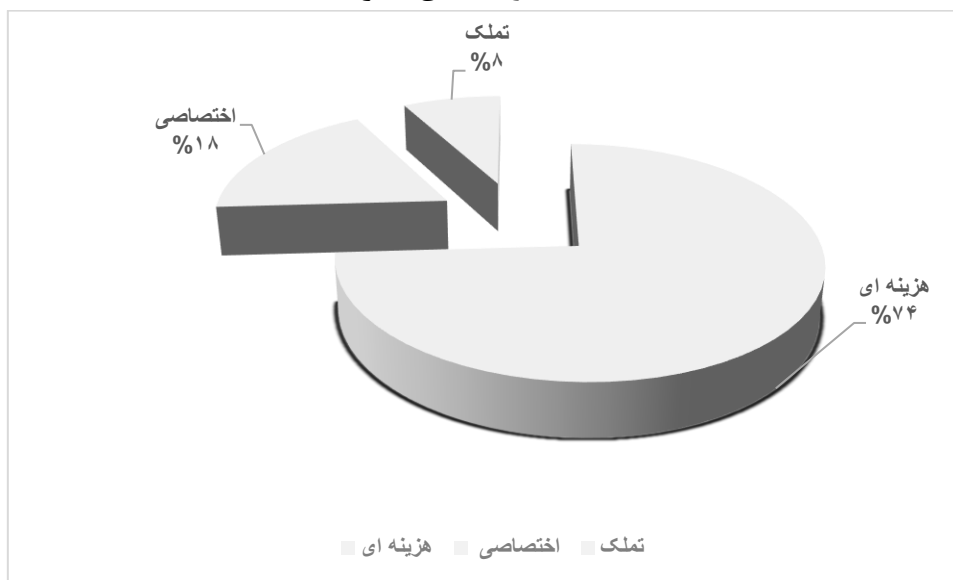

الف) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

اما بررسی اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نشان می‌دهد از کل اعتبارات این دستگاه که بالغ بر ۵۵ هزار و ۵۷۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده، حدود ۴۱ هزار و ۲۰۲ میلیارد تومان (حدود ۷۴ درصد) مربوط به اعتبارات هزینه‌ای، حدود ۴ هزار و ۳۴۵ میلیارد تومان (۸ درصد) مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و همچنین بالغ بر ۱۰ هزار و ۲۹ میلیارد تومان (۱۸ درصد) نیز مربوط به اعتبارات اختصاصی این وزارتخانه است. این اعتبارات به تفکیک نوع مصرف در نمودار ۳ ارائه شده است.

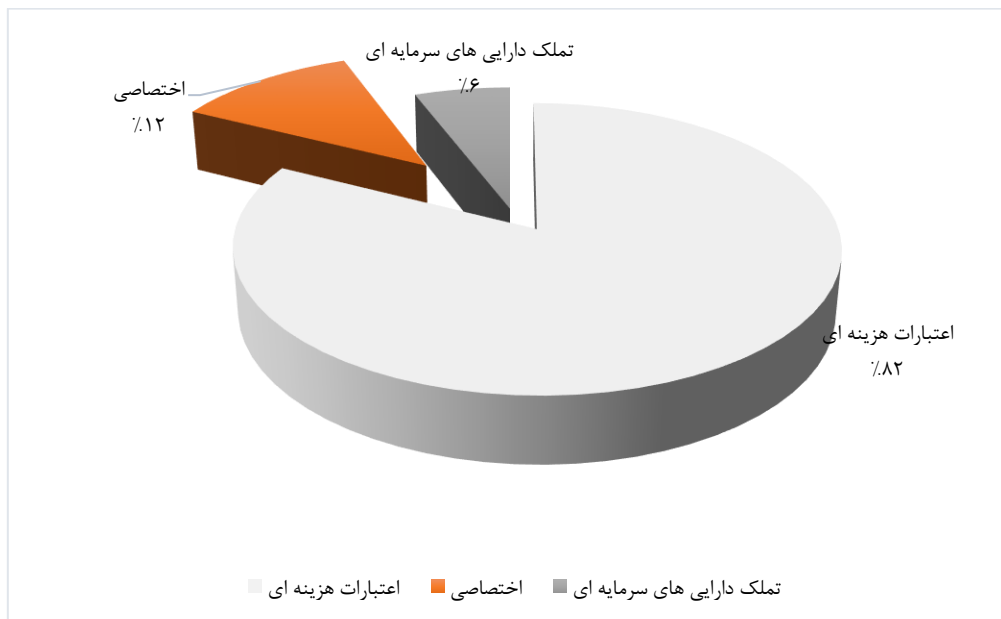
نمودار ۳. اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به تفکیک نوع مصرف
(با احتساب ردیف‌های متفرقه)

ب) وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (اعتبارات آموزشی، پژوهشی، رفاهی، فرهنگی و ورزشی) بررسی اعتبارات پیش‌بینی شده برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز نشان می‌دهد از کل اعتبارات در نظر گرفته شده برای این دستگاه یعنی ۲۷۳ هزار و ۷۴۵ میلیارد تومان، اعتباری در حدود ۲۹ هزار ۴۳ میلیارد تومان برای برنامه‌های مرتبط با آموزش عالی، تحقیقات و فناوری پیش‌بینی شده است که حدود یازده درصد (۱۱٪) از کل اعتبارات این وزارتخانه را شامل می‌شود.

بررسی اعتبارات آموزشی، پژوهشی و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نشان می‌دهد کل این اعتبارات بالغ بر ۲۹ هزار و ۱۶۳ میلیارد تومان پیش‌بینی شده، حدود ۲۴ هزار و ۷۰ میلیارد تومان (حدود ۸۲ درصد) مربوط به اعتبارات هزینه‌ای، حدود ۱ هزار و ۷۱۲ میلیارد تومان (۶ درصد) مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و همچنین بالغ بر ۳ هزار و ۳۸۰ میلیارد تومان (۱۲ درصد) نیز مربوط به اعتبارات اختصاصی این وزارتخانه می‌باشد. این اعتبارات به تفکیک نوع مصرف در نمودار ۴ ارائه شده است.

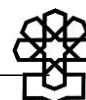
نمودار ۴. اعتبارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به تفکیک هزینه‌ای، اختصاصی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

۴. سهم اعتبارات پژوهشی و فناوری از تولید ناخالص داخلی (GDP)

برای محاسبه کل اعتبارات پژوهش، توسعه و فناوری دولتی کشور که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ پیش‌بینی شده است؛ اعتبارات فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه، فصل پژوهش‌های پایه و توسعه‌ای و برنامه‌های مرتبط با پژوهش و فناوری در سایر فصول گردآوری شده است، هزینه امور پژوهشی «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» و یک درصد اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی تخصیص یافته، به‌استثنای فصول ۱ و ۶ لایحه بودجه (موضوع بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه) منظور شده‌اند. علاوه بر این، ردیف‌های متفرقه دستگاه‌ها و سایر ردیف‌های مرتبط با پژوهش و فناوری مورد محاسبه قرار گرفته‌اند.

داده‌های به‌دست آمده از جدول ۴ نشان می‌دهند که سهم اعتبارات پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۰/۳۳ درصد است. باید توجه داشت این میزان از سهم پژوهش و فناوری از تولید ناخالص داخلی با اهداف سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه جامع علمی کشور درخصوص افزایش سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی به ۴ درصد تا سال ۱۴۰۴ و اهداف مندرج در ماده (۶۶) - جدول (۱۳) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر رسیدن سهم پژوهش و فناوری بخش دولتی از تولید ناخالص داخلی به ۱/۵ درصد تا سال ۱۴۰۲ همچنان فاصله زیادی دارد.

جدول ۳. اعتبارات پژوهشی و فناوری در لایحه بودجه ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

ردیف	عنوان	قانون ۱۴۰۱	لایحه ۱۴۰۲	درصد رشد
۱	امور و فصول - اعتبارات فصول پژوهشی (تحقیق و توسعه و پژوهش‌های پایه‌ای) و فناوری دستگاه‌های اجرایی (ماده واحد - جدول ۶)	۲۳۸,۷۷۰,۸۸۲	۲۸۷,۴۲۴,۴۲۸	۲۰/۳۷
۲	ردیف‌های مندرج در جداول متفرقه‌ها (ماده واحد - جدول ۹)	۱,۲۳۶,۸۲۸	۱۲,۲۱۰,۰۰۰	۸۸۷
۳	هزینه امور پژوهشی «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت»	۵,۱۶۱,۸۱۵	۱۰,۸۱۷,۴۵۴	۱۰۹/۵
۴	۱ درصد اعتبارات تخصیص‌یافته هزینه‌ای به‌استثنای فصول ۱ و ۶ دستگاه‌های اجرایی موضوع بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه (ماده واحد - تبصره «۹»)	۳۷,۴۱۶,۰۷۶	۴۴,۱۹۳,۸۷۳	۱۸/۱۱
۵	جمع کل	۲۸۲,۵۸۵,۶۰۱	۳۵۴,۶۴۵,۷۵۵	۲۵/۵۰
۶	تولید ناخالص داخلی (GDP)	۸۵,۲۸۴,۰۰۰,۰۰۰*	۱۰۶,۹۳۸,۷۲۰,۰۰۰**	۲۵/۴
۷	سهم اعتبارات پژوهش و فناوری از GDP (درصد)	۰/۳۳	۰/۳۳	۰

همچنین، باید توجه داشت که در این گزارش امکان محاسبه سهم بخش غیردولتی از تحقیق و توسعه فراهم نبوده است، هرچند که گسترش تحقیق و توسعه در بخش خصوصی از اهمیت زیادی در رسیدن به اهداف کلان ملی و جبران کمبود اعتبارات دولتی در این حوزه، برخوردار است.

جمع‌بندی

اعتبارات حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱ و به‌طور کلی از چند جهت قابل توجه است:

اول - مجموع اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری بالغ بر ۹۰ هزار و ۲۸۱ میلیارد تومان برآورد شده است.

دوم - در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اعتبارات فصل آموزش عالی حدود ۷۷ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده و رشد اعتبارات این فصل نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ بیش از ۴۹/۶۴ درصد بوده است. همچنین، اعتبار پیش‌بینی شده «امور آموزش و پژوهش» ۲۹۴ هزار و ۷۲۹ میلیارد تومان بوده که نسبت به همین اعتبارات در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ حدود ۵۹/۴۳ درصد رشد داشته است.

سوم - مجموع اعتبارات سه فصل پژوهش‌های پایه، توسعه‌ای و تحقیق و توسعه در «امور آموزش و پژوهش» حدود ۱۷ هزار و ۶۲۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده و میزان رشد آن حدود ۳۵ درصد بوده است.

چهارم - مجموع اعتبارات فصول تحقیق و توسعه در امور ۱۰ گانه (شامل همه فصول تحقیق و توسعه، پژوهش‌های پایه‌ای، توسعه‌ای) ۲۸ هزار و ۷۴۲ میلیارد تومان پیش‌بینی شده که حدود ۷۶/۳۸ درصد رشد داشته است.

پنجم - در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ سهم هزینه‌های عمومی از مجموع اعتبارات دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری ۷۵ درصد (۰/۷۵) برآورد شده است.

ششم - سهم مجموع کل اعتبارات دستگاهی حوزه آموزش عالی، تحقیقات و فناوری از «مصارف بودجه عمومی دولت» ۴/۱۷ درصد و از «منابع بودجه کل کشور» ۱/۷۷ درصد برآورد شده است.

هفتم - علی‌رغم اینکه در ماده (۸) قانون جوانی جمعیت، مصوب ۱۴۰۰/۸/۱۹ صندوق‌های رفاه دانشجویان مکلف شده‌اند تا حداقل ۵۰ درصد (۵۰٪) ودیعه مسکن دانشجویان را پرداخت نماید، دولت هیچ‌گونه تدبیری برای تحقق حکم فوق در لایحه بودجه نیندیشیده است.

هشتم - لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ از حیث انطباق با احکام قانون برنامه ششم توسعه کشور به شرح زیر است:

الف) رعایت حکم بند «ب» ماده (۶۴) در موضوع اختصاص یک درصد (۱٪) از اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دستگاه‌های اجرایی (به‌استثنای فصول ۱، ۴ و ۶) به امور پژوهشی و توسعه فناوری در بند «ج» تبصره «۹»
 ب) عدم رعایت حکم بند «پ» ماده (۶۴) با موضوع هزینه‌کرد سه درصد (۳٪) از سود قابل تقسیم سال قبل کلیه شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های وابسته در امور پژوهش‌های مسئله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش
 پ) رعایت بند «ت» ماده (۶۵) با موضوع کمک به صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در بند «ب» تبصره «۹»
 ت) رعایت حکم بند «پ» ماده (۱۰۳) قانون برنامه ششم توسعه در موضوع اولویت احداث خوابگاه‌های متاهلین مندرج در بند «الف» تبصره «۹»

ج) عدم رعایت حکم بند «ج» ماده (۶۴) در موضوع حمایت از پژوهش‌های تقاضامحور. موضوع این ماده که هر ساله در قوانین بودجه سنواتی به آن پرداخته می‌شد، در لایحه بودجه ۱۴۰۲ و ۱۴۰۱ حذف شده است.

چ) بی‌توجهی به حکم بند «چ» ماده (۶۴) با موضوع تسهیل مشارکت شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور و فعالان اقتصادی کشور در زنجیره تولید بین‌المللی توسط دستگاه‌های اجرایی

ح) عدم توجه به حکم بند «الف» ماده (۶۵) با موضوع «حمایت از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در داخل کشور با مشارکت شرکت‌های خارجی صاحب صلاحیت و دارای دانش برای طراحی، مهندسی، ساخت، نصب تجهیزات و انتقال فناوری در حوزه‌های انرژی»

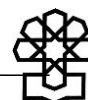
خ) عدم تحقق حکم مندرج در جدول ۱۳ ماده (۶۶) قانون برنامه ششم توسعه در موضوع افزایش سهم ۱/۳۵ درصدی پژوهش و فناوری بخش دولتی از تولید ناخالص داخلی برای حمایت و تقویت پژوهش و فناوری
 شایان ذکر است که با عنایت به ماده (۱۸۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، اصلاح قانون برنامه ششم در لایحه بودجه نیازمند دوسوم رأی نمایندگان حاضر است.

پیشنهادها

پیشنهادهای اصلاحی و الحاقی به تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

۱. بند «ب» تبصره «۳»

موافقت با تصویب بند «ب» تبصره «۳» به شرحی که در متن لایحه آمده است:

بند «ب» - تعهد بازپرداخت تسهیلات مالی خارجی مربوط به تجهیزات کارگاهی مراکز فنی و حرفه‌ای و آزمایشگاهی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های دولتی و آزمایشگاه‌های دولتی مستقر در پارک‌های علم و فناوری، برای تحقق مأموریت‌های فناورانه آنها و پنجاه درصد (۵۰٪) از تسهیلات یاد شده بابت تأمین ناوگان و تجهیزات قطار شهری، از محل اعتبارات بودجه عمومی پیش‌بینی می‌شود.

دلایل توجیهی

این بند که چندین سال است در قوانین بودجه تکرار می‌شود، اما تاکنون عملکرد قابل دفاعی از آن ارائه نشده است. البته بهره‌گیری از ظرفیت اعتبارات این حکم وابستگی بسیار زیادی به ابتکارات دانشگاه‌ها دارد که برخی از دانشگاه‌ها با توجه به ارتباط بین‌المللی بسیار مناسب توانسته توافقاتی برای دریافت وام از صندوق‌های مالی بین‌المللی داشته باشند. ضمن اینکه هرساله میزان تسهیلات اختصاص‌یافته در این بند برای هر برنامه مشخص بود. به‌عنوان مثال در قانون بودجه ۱۴۰۱ مبلغ سه میلیارد (۳۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) یورو تسهیلات تأمین مالی خارجی (فاینانس) جهت تعمیر خوابگاه‌های دانشجویی و تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌ها در نظر گرفته شده بود. اما در مجموع به دلیل تعلل تأمین‌کنندگان مالی (فاینانسرها) در پذیرش تعهدات طرف ایرانی به جهت مناسب نبودن برخی بسترها از جمله کاهش امکان انتقال پول به ایران و کاهش امکان خرید تجهیزات از مجاری قانونی و پیچیدگی‌های اداری، از جمله علل عدم تحقق این حکم به شمار می‌رود.

با توجه به فرسوده بودن و قدیمی شدن تجهیزات آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی... وجود این بند در لایحه بودجه ضروری است و در صورت رفع موانع می‌تواند نقش بالقوه‌ای در تأمین تجهیزات مورد نیاز دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری داشته باشد.

۲. اصلاح و الحاق یک جزء به بند «ط» تبصره «۱»

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود بند «ط» تبصره «۱» به شرح زیر اصلاح شود:

۱. عبارت «و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» پس از عبارت «معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور» و همچنین عبارت «مطالعات میدانی و امکان‌سنجی» پس از عبارت «با همکاری وزارت نیرو در فرایند» به متن بند «ط» تبصره «۱» اضافه می‌شود.

۲. عبارت زیر به‌عنوان جزء «۱» به این تبصره اضافه می‌شود:

جزء «۱» - «نتایج مطالعات میدانی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در رابطه با موضوع آب‌های ژرف توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به کمیسیون‌های آموزش و تحقیقات و انرژی مجلس شورای اسلامی ارائه می‌شود».

دلایل توجیهی

پروژه (طرح) آب‌های ژرف از جمله موضوعاتی است که نیازمند تحقیقات میدانی است و تاکنون ابعاد متعدد آن توسط اساتید دانشگاه‌ها و مراکز علمی موشکافی نشده و مورد تأیید قرار نگرفته است. بسیاری از پرسش‌های علمی در خصوص آبخوان‌های زیرزمینی، میزان برداشت آب‌ها، آثار و تبعات زیست‌محیطی و میزان صرفه اقتصادی این موارد در مقایسه با شیرین‌سازی آب دریا و... بسیاری از موضوعاتی که نیازمند انجام پژوهش توسط دانشگاه‌ها و مراکز علمی کشور است. با وجود این در متن

تبصره به نقش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی هیچ اشاره‌ای نشده است. به نظر می‌رسد که بدون کنشگری دانشگاهیان و محققان کشور در این رابطه، باید منتظر تبعات ناسنجیده چنین طرح‌هایی بود. بنابراین پیشنهاد شده است وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف شود بخشی از ظرفیت علمی اساتید و محققان و نخبگان کشور را جهت انجام مطالعات میدانی این پروژه به کار گرفته تا ابعاد موضوع بیش از پیش روشن شود.

۳. الحاق به بند «ک» تبصره «۱»

پیشنهاد می‌شود متن زیر به بند «ک» تبصره «۱» الحاق شود:

عبارت «دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی در مناطق کم‌برخوردار» پس از عبارت «مدارس روستایی و عشایری» الحاق می‌گردد.

دلایل توجیهی

در حال حاضر بیش از ۹۷ درصد از اعتبارات دانشگاه‌ها صرف حقوق و دستمزد می‌شود و امور پژوهشی و فناوری، فرهنگی و رفاهی همچنین امور عمرانی دانشگاه‌ها در وضعیت بسیار نامناسبی قرار دارند. به خصوص اینکه طی سال‌های اخیر بخش‌های مورد ذکر به خصوص امور عمرانی با فرسودگی بسیار مواجه شده‌اند. بر این اساس جهت کمک به رفع مشکلات دانشگاه و جلوگیری از فرسودگی بیشتر محوطه‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی دولتی، پیشنهاد شده است که دانشگاه‌ها بتوانند از قیر رایگان جهت بازسازی محوطه دانشگاه‌ها استفاده نمایند.

۴. پیشنهاد الحاق یک جزء به بند «الف» تبصره «۹»

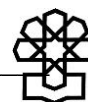
پیشنهاد می‌شود بند زیر به عنوان جزء «۱» بند «الف» تبصره «۹» لایحه الحاق شود:

در راستای اجرای تبصره «۱» ماده (۷) قانون جوانی جمعیت، مصوب ۱۴۰۱/۸/۱۹ دولت مجاز است تا سقف چهار هزار میلیارد (۴.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی (ریالی) در چارچوب عقود اسلامی منتشر نماید و منابع حاصل را به ردیف شماره ۳۱۰۱۰۸ جدول شماره (۵) این قانون واریز نماید. منابع واریزی به منظور احداث، تکمیل، تجهیز و تأمین خوابگاه‌های دانشجویی متأهلی براساس موافقتنامه متبادله با سازمان برنامه و بودجه کشور در اختیار صندوق‌های رفاه دانشجویی قرار می‌گیرد.

دلایل توجیهی

این بند به اولویت‌دار بودن ایجاد خوابگاه‌های متأهلین و تجهیز آزمایشگاه‌های دانشگاه‌ها اشاره نموده است که نقطه قوت این بند است. همچنین، با توجه به احتمال فرسوده شدن و آسیب دیدن طرح‌های نیمه‌تمام بهتر است تکمیل خوابگاه‌های نیمه‌تمام نیز در اولویت قرار گیرد. بازپرداخت اقساط از محل بودجه اختصاصی دانشگاه‌ها موضوع مهمی است که باعث می‌شود دانشگاه‌ها نسبت به دریافت وام و هزینه‌کرد آن حساسیت کافی داشته باشند و به نوعی این سازوکار خود گونه‌ای از نظارت اولیه بر اجرای صحیح این حکم نیز به‌شمار می‌آید.

براساس تبصره «۱» ماده (۷) قانون جوانی جمعیت مصوب ۱۴۰۱/۸/۱۹ به دولت اجازه داده شده که طی پنج سال مبلغ بیست هزار میلیارد (۲۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال اوراق مالی اسلامی منتشر کند تا به منظور احداث، تکمیل، تجهیز و تأمین خوابگاه‌های دانشجویی متأهل به مصرف برسد، اما این موضوع در لایحه بودجه ۱۴۰۲ مسکوت مانده است و این نیز می‌تواند بر مشکلات دانشگاه‌ها در تأمین خوابگاه‌های دانشجویی بیفزاید.

۵. اصلاح بند «ج» تبصره «۹»

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود بند «ج» تبصره «۹» به‌نحو زیر اصلاح شود:

۱. مطابق با قانون الحاق و برنامه ششم در بند «ج» عبارت «۴» و اعتبار نیروهای قراردادی حذف شود.
۲. بعد از عبارت «شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مجاز است اعتبارات موضوع این ماده را» عبارت «در هر بار تخصیص اعتبار» اضافه شود.

۳. متن زیر به‌عنوان جزء «۱» به این بند افزوده شود:

«۱. سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است در دستورالعمل ابلاغی لزوم مشارکت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری با دستگاه‌های استانی را بگنجانند.»

دلایل توجیهی

این بند که در راستای اجرای حکم ماده (۵۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و بند «ب» ماده (۶۴) قانون برنامه ششم توسعه آورده شده است. نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱ تغییراتی داشته است. از جمله اینکه در این بند به استناد بند قانونی فوق صرفاً فصول ۱ و ۶ از آن مستثنا بود، اما در لایحه بودجه ۱۴۰۲ فصل ۴ با موضوع یارانه‌ها و اعتبار نیروهای قراردادی نیز از آن مستثنا شده است. این موضوع ضمن مغایرت با برنامه ششم توسعه و ماده (۵۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به‌طور جدی باعث کاهش میزان مطلق اعتبارات این بند خواهد شد و این مهم می‌تواند موجب کاهش اعتبارات پژوهش و فناوری شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود مطابق با قانون برنامه ششم صرفاً فصول ۱ و ۶ از سرجمع اعتبارات هزینه‌ای مستثنا شود.

همچنین با توجه به نقش مؤثر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری در تحقق اهداف این بند از تبصره، پیشنهاد می‌شود با بازنگری و اصلاح دستورالعمل مربوط، از ظرفیت نهادهای علمی و پژوهشی استان در پیشبرد طرح‌های توسعه‌ای استانی استفاده شود.

موضوع مهم دیگر اینکه با توجه به اینکه اعتبار این بند از محل اعتبارات تخصیص یافته است، بسیاری از دستگاه‌ها تا پایان سال میزان اعتبارات این حکم را اعلام نمی‌کنند و از این‌رو استفاده از این اعتبار برای انجام فعالیت‌های پژوهشی در حاله‌ای از ابهام قرار می‌گیرد و عملاً تا پایان سال عملکرد خاصی ندارد. برای رفع این نقیصه پیشنهاد می‌شود بعد از عبارت «شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان مجاز است اعتبارات موضوع این ماده را» عبارت «در هر بار تخصیص اعتبار» اضافه شود.

۶. الحاق یک جزء به بند «د» تبصره «۹»

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود عبارت زیر به‌عنوان جزء «۱» بند «د» تبصره «۹» الحاق شود:

۱. «در صورت واریز نشدن وجوه مربوط در موعد مقرر توسط هر یک از شرکت‌ها، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، به خزانه‌داری کل کشور اجازه داده می‌شود رأساً مبلغ مربوط را از حساب آنها نزد خزانه برداشت کرده و آن را به حساب صندوق مذکور موضوع این بند واریز کند. این مبالغ برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و

جهاد دانشگاهی مازاد بر درآمد اختصاصی پیش‌بینی شده آنها در این قانون محسوب می‌شود».

دلایل توجیهی

این بند که یکی از پُراهمیت‌ترین بندها برای حمایت از تحقیقات مسئله‌محور و توسعه ارتباط دانشگاه و صنعت تلقی می‌شود و از سال ۱۳۹۷ به بعد در قوانین بودجه تکرار شده است. ممکن است دستگاه‌های مشمول این بند از اجرای حکم مربوطه امتناع ورزند. لذا پیشنهاد می‌شود مانند قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به خزانه‌داری کل کشور اجازه داده می‌شود رأساً مبلغ مربوط را از حساب آنها نزد خزانه برداشت کرده و آن را به حساب صندوق مذکور موضوع این بند واریز کند. همچنین، به‌نظر می‌رسد دستگاه‌های مشمول به‌خاطر عدم رضایت از این حکم هزینه‌های امور پژوهشی خود را متناسب با سایر هزینه‌ها افزایش ندهند. بنابراین پیشنهاد می‌شود کاهش هزینه امور پژوهشی این دستگاه‌ها ممنوع شود.

۷. اصلاح بند «ی» تبصره «۹»

موافقت با تصویب بند «ی» تبصره «۹» به شرحی که در متن لایحه آمده است:

دلایل توجیهی

با توجه به تعلل بنیاد شهید و امور ایثارگران در پرداخت به‌موقع کمک‌هزینه تحصیلی دانشجویان شاهد و ایثارگر که بالغ بر ۹۲ هزار نفر می‌باشند، جهت حفظ حرمت و شأن ایثارگران پیشنهاد تصویب این بند داده می‌شود.

۸. اصلاح و الحاق یک جزء به بند «م» تبصره «۹»

پیشنهادها

- عبارت «جانبازان و همسر و فرزندان آنها» بعد از عبارت «همسر و فرزندان شهدا» در بند «م» تبصره «۹» اضافه شود.

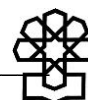
دلایل توجیهی

در بند «م» تبصره «۹» که ماده (۶۶) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران اصلاح شده است؛ همسر و فرزندان جانبازان از دامنه شمول این حکم حذف شده‌اند که نوعی اجحاف در حق این دسته از ایثارگران محسوب می‌شود.
- عبارت زیر به‌عنوان جزء «۱» بند «م» تبصره «۹» اضافه شود:

۱. «وجوه اعتباری ردیف ۱۹۰۳۰۸۳۰۰۰ (برنامه توانمندسازی دانشجویان و دانش‌آموزان) که مربوط به کمک‌هزینه تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر است از ذیل اعتبارات بنیاد شهید و امور ایثارگران انتزاع و به ردیف جدیدی با شماره ۱۲۳ ذیل سرفصل ۵۵۰۰۰۰ جدول شماره ۹ این قانون با عنوان توانمندسازی دانشجویان و دانش‌آموزان شاهد و ایثارگر منتقل می‌شود تا پس از تبادل توافقنامه سازمان برنامه و بودجه با وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، سازمان امور دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دیگر دانشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی و وزارت آموزش و پرورش به حساب آنها واریز شود تا در راستای کمک به این دانشجویان هزینه گردد».

دلایل توجیهی

ازجمله چالش‌هایی که دانشگاه‌ها با آن مواجهند این است که بنیاد شهید و امور ایثارگران کمک‌هزینه تحصیلی دانشجویان شاهد و ایثارگر را به دانشگاه‌ها پرداخت نمی‌کند یا با تأخیر زیاد پرداخت می‌کند و این قشر از دانشجویان همیشه در دانشگاه‌ها با مشکلات تحصیلی و رفاهی متعددی مواجه هستند. بنابراین با هدف سامان‌دهی پرداخت‌های

شهریه دانشجویان شاهد و ایثارگر پیشنهاد می‌شود اعتبارات مربوطه توسط سازمان برنامه و بودجه به‌گونه‌ای مدیریت شود که توسط دستگاه‌های متولی اصلی آموزش عالی نظیر وزارتین علوم و بهداشت قابل پرداخت به دانشگاه‌ها باشد.

۹. الحاق به جزء «۳» بند «ط» تبصره «۲»

پیشنهاد می‌شود متن زیر به جزء «۳» بند «ط» تبصره «۲» الحاق شود:

- عبارت «امتیازات نخبگی به تشخیص بنیاد ملی نخبگان» پس از عبارت «سوابق تجربی و مدیریتی» الحاق می‌گردد.

دلایل توجیهی

مهم‌ترین سرمایه هر ملت و کشوری نیروی انسانی متخصص آن کشور است و جوهره و ثقل این سرمایه نخبگان آنها است که محور توسعه و پیشرفت کشور هستند. درواقع نخبگان پیشران رشد و تعالی علمی کشور و نیروی محرکه هرگونه توسعه‌ای هستند. حل مشکلات و چالش‌های یک کشور نیازمند مشارکت نخبگان علمی و اقتصادی و کارآفرینان کشور است. در عصر جدید و اهمیت اقتصاد مبتنی بر دانش؛ نخبگان علمی به مثابه اهرم اصلی این نوع اقتصاد، اهمیت بسزایی دارند. بنابراین لازم است نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری کشور نخبگی را نه به‌عنوان بخشی جداگانه، بلکه به‌عنوان خصوصیت بارز در نظام اداره کشور در نظر گیرد تا بتوان از ظرفیت‌های این قشر در توسعه کشور استفاده به‌عمل آید.

۱۰. الحاق به بند «ن» تبصره «۶»

پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان جزء «۱» بند «ن» تبصره «۶» الحاق شود:

۱. «۱۰ درصد (۱۰٪) منابع حاصل از این بند جهت به‌روزرسانی و خرید تجهیزات و مواد آزمایشگاهی فناورانه دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی تحت نظارت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اختصاص می‌یابد».

دلایل توجیهی

بند «ن» تبصره «۶» لایحه بودجه ۱۴۰۱ در راستای تحقق ماده (۳) و بند «الف» ماده (۱۱) قانون جهش تولید دانش‌بنیان مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱ جهت حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در نظر گرفته شده است. در این بند که اعتبارات آن حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی می‌شود براساس قانون فوق در اختیار صندوق نوآوری و شکوفایی قرار خواهد گرفت و پس از آن در قالب تسهیلات به شرکت‌های دانش‌بنیان پرداخت می‌شود.

نکته بسیار مهم در رابطه با رشد و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان، وابستگی بسیاری آنها به تحقیقات دانشگاهی است. به‌عبارت دیگر اگر بخش تحقیقاتی و آزمایشگاهی دانشگاه‌ها ضعیف شود، به‌طور قطع شرکت‌های دانش‌بنیان با مشکلات جدی مواجه خواهد شد و به‌نوعی دچار سکون خواهد شد. بنابراین چنانچه به این بخش کم‌توجهی شود در آینده باید منتظر کاهش دستاوردهای پژوهشی و به تبع آن کاهش شدید نوآوری و کاهش رشد شرکت‌های دانش‌بنیان بود. دانشگاه‌های کشور که طی چند سال اخیر بخش عمده از اعتبارات خود را صرف حقوق و دستمزد و رفاهیات دانشجویان کردند اعتبارات اندکی جهت به‌روزرسانی و تجهیز آزمایشگاه‌های تحقیقاتی و فناورانه صرف کرده‌اند و در این بخش با کمبودهای زیاد مواجه هستند.

بنابراین جهت جامه عمل پوشاندن به بیانات مقام معظم رهبری درخصوص توجه به شرکت‌های دانش‌بنیان، پیشنهاد می‌شود به بخش آزمایشگاهی و تجهیزات دانشگاه‌ها توجه کافی صورت گیرد تا از آسیب‌های محتمل آینده به‌خصوص از افت تحقیقات و فناوری کشور جلوگیری به‌عمل آید.

۱۱. الحاق به‌عنوان بند «ن» تبصره «۹»

پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان بند «ن» تبصره «۹» الحاق شود:

به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اجازه داده می‌شود به‌منظور سامان‌دهی و بهینه‌سازی کاربری بخشی از زمین، املاک و فضاهای آموزشی، پژوهشی، ورزشی و تربیتی در اختیار خود و با رعایت ملاحظات آموزشی و تربیتی، نسبت به احداث، بازسازی و بهره‌برداری از آنها در راستای تأمین خوابگاه‌های متاهلی دانشجویی اقدام نمایند. تغییر کاربری موضوع این بند به پیشنهاد وزارتین علوم و بهداشت و تصویب کمیسیون ماده (۵) قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن صورت می‌گیرد و از پرداخت کلیه عوارض شامل تغییر کاربری، نقل و انتقال املاک، اخذ گواهی بهره‌برداری، احداث، تخریب، بازسازی و سایر عوارض شهرداری معاف می‌باشد.

دلایل توجیهی

دانشگاه‌های کشور دارای زمین و املاک وسیعی هستند که امکان تغییر کاربری آنها جهت پیشبرد سایر امور خود را ندارند. از جمله مشکلات عدیده‌ای که دانشگاه‌ها با آن مواجه هستند ناتوانی در جهت تأمین رفاهیات اعضای هیئت علمی به‌خصوص اعضای هیئت علمی جوان است که در شرایط سخت اقتصادی در دانشگاه‌های کشور مشغول به تدریس و تحقیق هستند. بنابراین جهت استفاده بهینه از املاک و زمین‌های دانشگاه در جهت ساخت مسکن و خوابگاه‌های دانشجویی، پیشنهاد شده است که اجازه تغییر کاربری بدون هزینه اضافی به دانشگاه‌ها داده شود تا با تأمین مسکن بتوانند بخشی از مشکلات اعضای هیئت علمی جوان و نخبه را رفع نمایند و با این اقدام از خیل عظیم مهاجرت نخبگان جلوگیری به‌عمل آورند.

۱۲. الحاق به‌عنوان بند «س» تبصره «۹»

پیشنهاد می‌شود متن زیر به‌عنوان بند «س» تبصره «۹» الحاق شود:

دولت موظف است به‌منظور پاسداشت فرهنگ ایثار و شهادت با تأمین منابع مالی از طریق سازمان امور دانشجویان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با ارائه فعالیت‌ها و برنامه‌های ملی و تأثیرگذار و هدفمند، زمینه توانمندسازی دانشجویان شاهد و ایثارگر در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی و فرهنگی را فراهم سازد.

دلایل توجیهی

دلایل توجیهی بسیاری از دانشجویان ایثارگر مشمول ماده (۲۱) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران به‌دلیل برخی مشکلات ناشی از لطمات جنگ پس از قبولی در دانشگاه دچار افت تحصیلی و مشروطی‌های پیاپی می‌شوند. لازم است برای تقویت بنیه علمی این دسته از دانشجویان و توانمندسازی آنها چاره‌ای اندیشید.

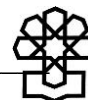
۱۳. اصلاح و الحاق یک عبارت به تبصره «۱۹»

پیشنهاد می‌شود جزء «۲» بند «الف» تبصره «۱۹» به شرح زیر اصلاح شود:

- عبارت «مأموریت‌گرایی و آمایش آموزش عالی» پس از عبارت «برنامه‌های کلان مندرج در این قانون» الحاق می‌شود.

دلایل توجیهی

از مهم‌ترین آسیب‌های نظام آموزش عالی توزیع نامتوازن ظرفیت‌ها و برنامه‌های آموزش عالی متناسب با نیازهای منطقه‌ای و بومی است. در این راستا سند سیاست‌ها و ضوابط اجرایی سند آمایش آموزش عالی به تصویب شورای عالی

انقلاب فرهنگی رسیده است. اما تاکنون اقدام مؤثر و عملیاتی از سوی وزارت علوم و دانشگاه‌ها در این خصوص صورت نگرفته است. بنابراین، برای رفع این نقیصه پیشنهاد می‌شود در کنار برنامه‌محوری دانشگاه‌ها، به مأموریت هریک از دانشگاه‌ها نیز توجه کافی شود تا بخشی از مسائل کشور و نیازهای منطقه‌ای از طریق ظرفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی رفع شود.

منابع و مآخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مصوب هیئت وزیران.
۲. برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۴.
۳. قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه، مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰.
۴. قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات، مصوب ۱۳۸۹/۸/۵.
۵. سیاست‌های کلی «علم و فناوری»، ۱۳۹۳.
۶. گزارش عملکرد تبصره‌های قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، سازمان برنامه و بودجه.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ ☎ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ ✉ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir